CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Zasady oceniania rozwiązań zadań**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Język białoruski jako język mniejszości narodowej**
Poziom:	**Poziom podstawowy**
Forma arkusza:	MMBB-P0-100
Termin egzaminu	21 maja 2026 r.
Data publikacji dokumentu:	26 czerwca 2026 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Część 1. Test językowy

Zadanie 1. (0–2)

Wymagania określone w podstawie programowej[1]	
Wymaganie ogólne	**Wymaganie szczegółowe**
II. Kształcenie językowe. 5. Pogłębianie umiejętności porozumiewania się […].	4. Odbiór przekazu językowego. Zdający: 4) odczytuje sens tekstów […] publicystycznych […], uwzględniając zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte.

Zasady oceniania
2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
НЕ
ТАК
ТАК

Zadanie 2. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 3. Poznawanie pojęć służących do opisywania języka jako narzędzia komunikacji.	2. Zróżnicowanie języka. Zdający: 3) rozpoznaje funkcję języka w tekście.

Zasady oceniania
2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
1. Г
2. А
3. Б

[1] Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Zadanie 3. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 5. Pogłębianie umiejętności porozumiewania się […].	2. Zróżnicowanie języka. Zdający: 1) rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenia w tekście.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Б

Zadanie 4. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 5. Pogłębianie umiejętności porozumiewania się […].	4. Odbiór przekazu językowego. Zdający: 7) rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną wskazuje tezę, argumenty i wnioski.

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne sformułowanie.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Спасылаючыся на экспертаў у галіне мовазнаўства, аўтар падмацоўвае сваю тэзу пра лексічную і фанетычную разнастайнасць.

Zadanie 5. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 2. Kształtowanie odpowiedzialności za świadome posługiwanie się językiem ojczystym.	3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 1) sprawnie posługuje się oficjalną […] odmianą języka narodowego […].

Zasady oceniania
2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
ужываць
заўсёды
дбаць

Заданне 6. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
II. Kształcenie językowe. 3. Poznawanie pojęć służących do opisywania języka jako narzędzia komunikacji.	4. Odbiór przekazu językowego. Zdający: 1) wskazuje charakterystyczne cechy stylu danego tekstu, nazywa zastosowane w nim środki językowe i określa ich funkcje w tekście.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne określenie stylu tekstu i podanie jednej cechy.
1 pkt – poprawne określenie stylu tekstu.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Публіцыстычны.
Тэкст мае на мэце пераканаць чытача змяніць свой погляд на дыялекты.

Część 2. Test ze znajomości lektur i kontekstów

Zadanie 7. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich z wykorzystaniem właściwej terminologii.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 2) zna prądy literackie i artystyczne w epokach literackich, określa ich cechy.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
A

Zadanie 8.1 (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. 1. Rozumienie znaczenia literatury i kultury w kształtowaniu poczucia tożsamości narodowej […].	I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. Zdający: 3) rozumie związek poznanych utworów z życiem narodu […].

Zasady oceniania
1 pkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia przedmowy.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Прадмову Мацея Бурачка можна так назваць, таму што ў ёй закладаецца асноўны філасофскі падмурак беларускай нацыі з беларускай мовай у аснове.

Заданне 8.2 (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. 1. Rozumienie znaczenia literatury i kultury w kształtowaniu poczucia tożsamości narodowej […].	I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego lub etnicznego. Zdający: 3) rozumie związek poznanych utworów z życiem narodu […].
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich z wykorzystaniem właściwej terminologii.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 8) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Б

Заданне 9. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich z wykorzystaniem właściwej terminologii.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 1) zna podstawy periodyzacji literatury mniejszości narodowej […]; 7) rozpoznaje podstawowe motywy […] oraz ich funkcje w utworze.

Zasady oceniania
2 pkt – trzy poprawne odpowiedzi.
1 pkt – dwie poprawne odpowiedzi.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
1. Б
2. А
3. В

Заданне 10. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich z wykorzystaniem właściwej terminologii.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 3) rozpoznaje gatunki literackie, potrafi wymienić ich cechy.

Zasady oceniania
2 pkt – poprawna odpowiedź wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawna odpowiedź.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Б.

Przykładowa odpowiedź
Твор прысвечаны складанасцям чалавечага жыцця і пабудаваны ў форме дыялогаў.

Заданне 11. (0–1)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich z wykorzystaniem właściwej terminologii.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 7) rozpoznaje podstawowe motywy […]; 9) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
Змітрок Бядуля, “На каляды к сыну”.

Заданне 12. (0–2)

Wymaganie ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich z wykorzystaniem właściwej terminologii.	1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 4) wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego oraz […].

Zasady oceniania
2 pkt – określenie trzech środków stylistycznych.
1 pkt – określenie dwóch środków stylistycznych.
0 pkt – odpowiedź niespełniająca wymagań na 1 pkt albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź
метафара
эпітэт
гіпербала

Część 3. Wypracowanie

Заданне 13. (0–30)

Выберы **адну** з прыведзеных ніжэй тэм і напішы сачыненне.

- У сачыненні паразважай над **праблемай**, зададзенай у тэме. Выкладзі **сваю думку** і **абгрунтуй** яе.
- У развагах прадстаў **аргументы**, спасылаючыся на **літаратурны твор**, згаданы ў тэме, і на **іншы твор беларускай літаратуры**.
- Твая праца павінна складацца не менш чым з **250 слоў**.
- Нумар выбранай тэмы ўпішы ў рамку.
- Запішы сачыненне ў адпаведным месцы. Не пішы на палях.
- Сачыненне напішы па-беларуску.

Тэма 1.

Якія правы мае маладосць? Паразважай над пытаннем на падставе верша Наталлі Арсенневай *Мы – моладзь* і выбранага твора беларускай літаратуры.

Тэма 2.

Роля сям'і ў жыцці чалавека. Паразважай над тэмай, спасылаючыся на адзін твор са спісу літаратуры і іншы выбраны твор беларускай літаратуры.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego […]. 1. Rozumienie znaczenia literatury i kultury w kształtowaniu poczucia tożsamości narodowej […].	I. Świadomość własnego dziedzictwa narodowego […]. Zdający: 2) rozumie tematy, motywy, toposy charakterystyczne dla literatury narodowej; 3) rozumie związek poznanych utworów z życiem narodu i różnych grup wspólnotowych.
II. Kształcenie językowe. 1. Rozumienie wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu wspólnoty rodzinnej, narodowej i kulturowej. 2. Kształtowanie odpowiedzialności za świadome posługiwanie się językiem ojczystym. 6. Pogłębianie umiejętności poprawnego pisania […] zgodnego z zasadami poprawności językowej.	II. 3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 1) sprawnie posługuje się oficjalną […] odmianą języka narodowego; 5) stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 8) stosuje zasady etyki i etykiety językowej […].
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Pogłębianie umiejętności analizy i interpretacji utworów literackich i innych tekstów kultury z wykorzystaniem właściwej terminologii. 2. Rozumienie zależności między wydarzeniami historycznymi a literaturą i kulturą. 3. Pogłębianie zdolności rozumienia wartości o charakterze narodowym, etnicznym i uniwersalnym.	III.1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 1) zna podstawy periodyzacji literatury mniejszości narodowej […]; 2) zna prądy literackie i artystyczne w epokach literackich, określa ich cechy; 3) rozpoznaje gatunki literackie [...]; 4) wskazuje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu […] kompozycji, […]) i określa ich funkcje; 6) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego (narracja, fabuła, sytuacja liryczna, akcja) oraz różne sposoby pokazywania świata przedstawionego: realizm, fantastyka, groteska; 7) rozpoznaje podstawowe motywy […] oraz ich funkcje w utworze; 8) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa klucze, motto); 9) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy, biograficzny; 10) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe […].

IV. Tworzenie wypowiedzi. 3. Doskonalenie posługiwania się zasadami retoryki, w szczególności argumentowania. 5. Wyrażanie własnych poglądów i opinii. 6. Tworzenie wypowiedzi pisemnych, z uwzględnieniem estetyki tekstu i zasad jego organizacji […].	IV. 2. Pisanie. Zdający: 1) hierarchizuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie; 2) tworzy dłuższy tekst pisany (rozprawka, […] interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 7) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.

1. *Spełnienie formalnych warunków polecenia* (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:
- w wypracowaniu zdający odwołał się do lektury obowiązkowej
- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- napisane wypracowanie jest w jakiejkolwiek części wypowiedzią argumentacyjną.

• W wypracowaniu jest odwołanie do co najmniej jednego tekstu wskazanego w poleceniu jako obowiązkowy. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	**1 pkt**
• Wypracowanie nie spełnia któregokolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO • Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	**0 pkt**

Uwaga: Jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – SFWP)

1. „Problem wskazany w poleceniu” obejmuje:
   a) zakres merytoryczny zagadnienia, którego omówienie jest wymagane ORAZ
   b) opinię zdającego wraz z uzasadnieniem.

   Zakres merytoryczny, obejmujący dwa aspekty, będzie określany dla każdego tematu wypracowania.

2. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli obejmuje co najmniej jeden aspekt zakresu merytorycznego ORAZ opinię albo uzasadnienie.

3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny.

2. Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 12 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy w wypracowaniu zdający:

- wykorzystał znajomość – odpowiednio – wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej oraz innego utworu z literatury białoruskiej w sposób funkcjonalny
- przedstawił bogatą argumentację, świadczącą o jego erudycji
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego oraz językowego
- funkcjonalnie wykorzystał konteksty, np. literacki, historyczny, filozoficzny, kulturowy, które pogłębiają i rozwijają rozważany problem
- przedstawił bogatą argumentację: argumentacja jest logiczna, wnikliwa, zróżnicowana, świadczy o erudycji zdającego
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu nauki o literaturze
- nie popełnił błędów rzeczowych, zarówno w odniesieniu do przywołanych tekstów literackich oraz kontekstów (np. pisząc o wydarzeniach z danej lektury, nie popełnił błędów, tj. nie pomylił imion postaci, nie przypisał postaciom cech, których nie posiadają, bądź nie wymyślił wydarzeń, których w lekturze nie ma lub inne), jak i terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej (np. niewłaściwie i bez zrozumienia stosuje pojęcia i terminy, niewłaściwie porządkuje epoki literackie, zjawiska literacko-kulturowe).

Funkcjonalność wykorzystania utworów wskazanych w poleceniu (lektury obowiązkowej oraz innego utworu z literatury białoruskiej).	**Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi**	**Liczba punktów**	**Błędy rzeczowe**
Dwa utwory wykorzystane w pełni funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	**12 pkt**	Za każdy błąd rzeczowy należy
	• Zadowalająca argumentacja.	**11 pkt**	

	• W pracy kontekst/y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.		
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**10 pkt**	
Jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – częściowo funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	**9 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • W pracy kontekst/y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**8 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**7 pkt**	
Dwa utwory wykorzystane częściowo funkcjonalnie.	• Trafna argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	**6 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • W pracy kontekst/y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**5 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**4 pkt**	
Tylko jeden utwór wykorzystany częściowo LUB w pełni funkcjonalnie.	• Trafna argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów.	**3 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • W pracy kontekst/y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**2 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**1 pkt**	
Żaden utwór nie został wykorzystany przynajmniej w części funkcjonalnie.		**0 pkt**	

Uwaga: Jeżeli **ostateczna liczba punktów** przyznana w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, tj. liczba punktów po odjęciu punktów za błędy rzeczowe (jeżeli wystąpiły w pracy), wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – *KLiK*)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości jego treści oraz odczytanych sensów.

2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu znajomość dwóch tekstów wskazanych w poleceniu, tzn. lektury obowiązkowej ORAZ innego utworu literackiego z literatury białoruskiej. Funkcjonalne wykorzystanie znajomości tekstu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
   1) takich elementów fabuły, np. wydarzeń, bohaterów, wątków
   2) sensów utworów,

   które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.

Funkcjonalność wykorzystania znajomości tekstów ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Jeżeli w części zasadniczej pracy w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są elementy fabuły lub sensy utworów, które nie są spójne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie do pracy – wówczas uwzględnia się tę niespójność w ocenie spójności.

3. Utwór literacki nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

4. Jeżeli zdający w wypracowaniu napisze więcej niż o dwóch utworach literackich (np. o dwóch lekturach obowiązkowych i o dwóch innych tekstach literackich), o różnym stopniu funkcjonalności, do oceny stopnia realizacji kryterium bierze się pod uwagę dwa utwory wykorzystane w sposób najbardziej funkcjonalny, z których jeden musi być lekturą obowiązkową. Pozostałe utwory stanowią kontekst literacki.

5. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.
   Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, uwzględniająca konteksty, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w poleceniu; zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem. W sytuacji, gdy znajomość utworów literackich została wykorzystana częściowo funkcjonalnie, mówimy o argumentacji trafnej.
   Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.
   Powierzchowna argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami; również argumentacja, w której zdający podejmuje próbę zbudowania argumentu, dobierając jedynie środki językowe typowe dla struktur argumentacyjnych, np. *Moim pierwszym argumentem jest...*

6. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w pracy do np.:
   1) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
   2) historii literatury
   3) teorii literatury
   4) charakteru epoki
   5) biografii autora
   6) filmu, spektaklu teatralnego
   7) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
   8) mitologii
   9) *Biblii*
   10) religii
   11) historii
   12) filozofii
   13) kwestii politycznych
   14) kwestii społecznych,

wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego utworu w szerszej perspektywie i pogłębionego odczytania sensów utworu literackiego, do którego zdający odwołuje się w wypracowaniu. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu polega na trafnym jego doborze ze względu na rozważany problem; kontekst pogłębia i rozwija omawiane zagadnienie. Pogłębienie i omówienie danego zagadnienia poprzez konteksty nie oznacza konieczności dogłębnej analizy samych kontekstów jako takich; w szczególności nie może prowadzić do dygresji stosowanej niefunkcjonalnie.

7. Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie to odniesienie wyłącznie na poziomie przywołania, np. informacji, wydarzenia; kontekst jest poprawny, ale ogranicza się tylko do funkcji informacyjnej, nie pogłębia i nie rozwija omawianego zagadnienia.

8. Kontekst poprzez odniesienie się przez zdającego do innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

9. Erudycję należy rozumieć jako wiedzę przedmiotową zdającego, w tym wiedzę i umiejętność wykorzystania kontekstów, kodów kulturowych, terminologii, znajomości kultury, w tym literatury i sztuki. Wypowiedź świadcząca o erudycji zdającego to wypracowanie, w którym zdający, rozważając problem sformułowany w poleceniu, funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową.

10. W ocenie poziomu argumentacji wypowiedzi nie uwzględnia się fragmentów wypowiedzi zawierających błędy rzeczowe.

11. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
    - nieznajomości wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej (zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym), do której odwołuje się zdający, w zakresie innym niż w przypadku błędu kardynalnego, tj. np. błąd w nazwisku autora, w przypisaniu autorstwa, w nazwisku/imieniu bohatera, dotyczący losów bohaterów drugoplanowych bądź wątków innych niż główne
    - nieznajomości utworu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, innego niż lektura obowiązkowa lub utwór literacki wskazany w poleceniu (każdy błąd merytoryczny)
    - nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów/ części utworu literackiego, w tym poetyckiego, do którego odwołuje się zdający, będącej częściową lub całkowitą falsyfikacją danego utworu
    - nieznajomości zagadnień z zakresu teorii i historii literatury bądź języka, np. stosowanie pojęć typowych dla epiki w odniesieniu do liryki (np. **narrator wiersza*). Nie są błędem rzeczowym sformułowania takie jak np. *utwór pokazuje*, *wiersz ukazuje*
    - braku wiedzy dotyczącej wybranego przez zdającego kontekstu, np. błędne przywołanie pojęć lub faktów historycznych.

Jako błąd rzeczowy traktujemy również niepoprawne przywołanie cytatu z utworu literackiego, oznaczone cudzysłowem.

12. Dokładnie ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego da się w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a fakty opisane w wypracowaniu świadczą o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

1. *w zakresie struktury wypowiedzi:*

- kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, tzn. czy układ i sposób przedstawienia treści pomaga w zrozumieniu wypowiedzi
- podział wypowiedzi – zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie podziału na akapity – jest poprawny i funkcjonalny

2. *w zakresie spójności wypowiedzi:*

- wypowiedź jest spójna, tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość
- w wypowiedzi spójność jest zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami
- w wypowiedzi użyte zostały odpowiednie środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury metatekstowe, leksykalne wykładniki spójności, które ułatwiają śledzenie toku rozumowania autora

3. *w zakresie stylu wypowiedzi:*

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne) oraz czy zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3a. Struktura wypowiedzi

Uporządkowanie elementów treściowych wypowiedzi	**Podział wypowiedzi**	**Liczba punktów**	
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	**3 pkt**	**A**
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	**2 pkt**	**B**
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	**1 pkt**	**C**

<table>
<tr><td rowspan="3">• W pracy podjęta jest próba organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo.
• Elementy treściowe wypowiedzi zorganizowane w pracy częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym.
• Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym, np. wg kolejno omawianych tekstów literackich.</td><td>Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.</td><td>2 pkt</td><td>D</td></tr>
<tr><td>Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.</td><td>1 pkt</td><td>E</td></tr>
<tr><td>Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.</td><td>0 pkt</td><td>F</td></tr>
<tr><td colspan="2">Elementy treściowe wypowiedzi niezorganizowane; wypowiedź stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów.</td><td>0 pkt</td><td>G</td></tr>
</table>

Wyjaśnienia (kryterium 3a – *Struktura wypowiedzi*)

1. Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki”, na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwinięcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza” zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki”, tj. akapity).
   1) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich / kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok” jest właśnie problem („ponadtekstowo”, „międzytekstowo”), a nie dany tekst literacki.
   2) Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się” ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na ustrukturyzowanie wypowiedzi według tematów, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.
   3) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym (w toku liniowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania dotyczy innego tekstu literackiego / kontekstu, a jedynym identyfikowalnym czynnikiem organizującym taki układ jest po prostu omawianie w kolejnych „blokach” zagadnień dotyczących kolejnych tekstów / kontekstów; tekst jest zorganizowany wg tekstów „jeden po drugim” (np. zmiana kolejności akapitów nie wpływa na strukturę tekstu).

2. Ocena podziału wypowiedzi w skali ogólnej wymaga rozważenia proporcji i funkcjonalności zasadniczych „bloków” pracy, tj. wstępu – części zasadniczej – zakończenia. Usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej mogą wynikać z np. nieproporcjonalnie i niefunkcjonalnie długiego wstępu, zbyt krótkiego (lakonicznego) zakończenia lub braku jednego z tych „bloków”.

3. Ocena podziału wypowiedzi na akapity wymaga rozważenia, czy logika wywodu została odzwierciedlona w podziale na graficznie wyodrębnione i funkcjonalne akapity. Usterki w podziale wypowiedzi na akapity mogą wynikać np. z faktu, że w pracy występują wyodrębnione graficznie akapity, które nie stanowią zwartej myślowo całości, albo występują akapity, które powinny zostać podzielone na mniejsze bloki, ponieważ taki akapit zawiera kilka wątków (każdy z takich wątków stanowi sam w sobie zwartą myślowo całość).

4. W ocenie struktury wypowiedzi nie uwzględnia się niezrealizowania przez zdającego któregoś z elementów tematu, np. nieodwołania się w ogóle do jednego z tekstów wskazanych w temacie jako obowiązkowy.

3b. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź jest w całości spójna lub występuje w niej nie więcej niż 2 zaburzenia w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów ORAZ/LUB całej wypowiedzi.	**3 pkt**
W wypowiedzi występuje 3–5 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów ORAZ/LUB całej wypowiedzi.	**2 pkt**
• W wypowiedzi występuje 6–8 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów ORAZ/LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ALBO z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ALBO częścią zasadniczą pracy.	**1 pkt**
• W wypowiedzi występuje 9 lub więcej zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów ORAZ/LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ORAZ z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ORAZ częścią zasadniczą pracy.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3b – *Spójność wypowiedzi*)

1. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość.

2. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.

3. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in. z:
   a) błędów logicznych, w tym np. zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń
   b) odstępstw od podporządkowania wywodu myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne
   c) zredagowania wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem
   d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania" się wątków)
   e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe
   f) wprowadzenia treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku/pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem
   g) wprowadzania dygresji stosowanych niefunkcjonalnie.
   h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.

4. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.

5. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.

3c. Styl wypowiedzi

Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).	**1 pkt**
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt".	**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3c – *Styl wypowiedzi*)

1. Styl wypowiedzi – co do zasady – powinien być: jasny, prosty (nie: zawiły, pretensjonalny), zwięzły, jednolity. Dodatkowo może być żywy, obrazowy.

2. Wypracowanie powinno być napisane stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej, jaką jest egzamin maturalny, co oznacza, że nie należy redagować go, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej. Styl uznaje się za stosowny w przeważającej części, jeżeli jest stosowany w orientacyjnie 2/3 pracy. Styl jest niestosowny do sytuacji komunikacyjnej, jeżeli orientacyjnie ok. 2/3 wypracowania zredagowane jest przy użyciu struktur językowych charakterystycznych dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3. Styl wypracowania jest jednorodny, jeśli zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, odpowiednim dla treści i formy wypowiedzi, lub miesza różne style w wypowiedzi, ale jest to uzasadnione i celowe.

4. Indywidualne upodobania stylistyczne egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę stylu pracy zdającego.

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 10 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał:

1. *w odniesieniu do zakresu i poprawności środków językowych:*

- czy zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku białoruskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych
- czy środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu
- ile błędów językowych, w tym błędów stylistycznych, zdający popełnił w pracy

2. *w odniesieniu do poprawności ortograficznej:*

- ile błędów ortograficznych zdający popełnił w pracy

3. *w odniesieniu do poprawności interpunkcyjnej:*

- ile błędów interpunkcyjnych zdający popełnił w pracy.

4a. Zakres i poprawność środków językowych

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustali na podstawie oceny obu tych aspektów wypowiedzi, zgodnie z poniższą tabelą.

	Poprawność środków / Zakres środków	Nie więcej niż 4 błędy jęz.	5–7 błędów jęz.	8–10 błędów jęz.	11–12 błędów jęz.	13–14 błędów jęz.	15–18 błędów jęz.	19 lub więcej błędów jęz.
		A	B	C	D	E	F	G
1.	Szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia, • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.	**6 pkt**	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**
2.	Zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu.	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**
3.	Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu.	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**

Przykładowo, za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowalający i znajdują się w niej 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 5 pkt w tym kryterium.

Wyjaśnienia (kryterium 4a)

1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy); może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej.

2. W wypracowaniu występuje zróżnicowana składnia, jeżeli w pracy zdający wykorzystał poprawnie co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowowy równoważnik zdania, strona bierna, paralelizm składniowy, poprawne wprowadzanie cytatu, zdanie pytające.

3. W wypracowaniu występuje zróżnicowana leksyka, jeżeli w pracy zdający np.: unika nieuzasadnionych powtórzeń, stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii.

4. W ocenie stopnia zróżnicowania leksyki oraz poprawności syntaktycznej uwzględnia się również umiejętnie stosowane:
   1) wskaźniki zespolenia tekstu (spójniki, zaimki);
   2) inne struktury metatekstowe, np.
      a) metaorganizatory pełniące rolę sygnalizatorów tematu wypowiedzi (np. *Калі казаць пра* + temat)
      b) metaoperatory ustalające ekwiwalencję pomiędzy elementami tekstu (np. *інакш кажучы*, *іншымі словамі*, *падагульняючы*, *прыкладам*, *або*)
   3) leksykalne wykładniki spójności, np.
      a) homoleksja (np. *Не менш істотнымі з'яўляюцца погляды рамантыкаў. Рамантыкі меркавалі, што…*; *Заслугоўваюць увагі скарачэнні. Скарачаючы словы…*)
      b) hiponimia (np. *Такія тэзісы можна сустрэць у X і Y. Гэтыя рамантыкі…*; *… можна знайсці найчасцей у рамантыкаў. І X, і Y…*)
      c) spójność synonimiczna (np. *Да праблем эмацыянальнага характару дадаюцца няўдачы на працы. І без гэтага няважную сітуацыю пагаршаюць сямейныя нелады.*)
      d) spójność oparta na antonimii (np. *заўсёдныя сваркі. Гэтая адсутнасць згоды ўласцівая…*),

   ułatwiające śledzenie toku rozumowania[2].

4b. Poprawność ortograficzna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 2 błędy ortograficzne.	**2 pkt**
Praca zawiera 3–5 błędów ortograficznych.	**1 pkt**
Praca zawiera 6 lub więcej błędów ortograficznych.	**0 pkt**

[2] Na podstawie: Tymiakin L. (2004), *Kompozycja uczniowskiego tekstu argumentacyjnego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia", vol. XXII, s. 1–13. Tłum. przykładów na język białoruski – Iryna Aheyeva.

Uwaga: Ten sam wyraz zapisany niepoprawnie ortograficznie, powtórzony w wypracowaniu, jest liczony jako jeden błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 5 błędów interpunkcyjnych.	**2 pkt**
Praca zawiera 6–9 błędów interpunkcyjnych.	**1 pkt**
Praca zawiera 10 lub więcej błędów interpunkcyjnych.	**0 pkt**

Uwagi ogólne:

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją w każdym kryterium na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 250 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje literackie i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z języka białoruskiego, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.